

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

БРОЈ 13. У Сомбору 1. ЈУЛА 1880. ГОД. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ПРЕДЛОГ ЗА НОВУ ШКОЛСКУ УРЕДБУ ПРЕД АНКЕТНОМ КОМИСИЈОМ.

Анкетна комисија, коју је ш. с. изабрао, да искаже своје мишљење о предлогу за нову школску уредбу, састала се 10. јуна у Ср. Карловцима, те је тога и следећег дана скоро непрекидно већала о поднесеном предлогу. Саветовање је руководио гл. школски референт др. Ђорђе Натошевић, а од позватих чланова беху присутни: архим. Иларион Руvaraц, ректор богословије; Ст. В. Поповић, шк. референт; Васа Пушибрк, управитељ новосадске гимназије; др. Милан Димитријевић, професор карловачке гимназије; М. Петровић, професор препа-рандије у Сомбору; Јов. Поповић, управитељ више дев. шк. у Панчеву; Арк. Варађанин, управитељ више дев. шк. у Н. Саду; Јов. Настић, нар. учитељ у Сентомашу; Мата Косовац, нар. учитељ у Меленцима; Ј. Благојевић, нар. учитељ у Сомбору и Св. Милетић, нар. учитељ у Земуну.

Др. Ђ. Натошевић прочита акт саборски и одлуку шк. савета, којима се одређује ова комисија. Пошто је још прочитао и отпис шк. сав. на њега управљен и разложио, да у његов предлог нису ушле гимназије и богословија с тога, што по његовом мишљењу гимназије спадају само мало у делокруг наших народних власти, а богословија још мање, јер је ту синод компетентан, — замоли С. В. Поповића, да води перо и отвара саветовање.

Прочита се још и устројство о ЕШО и СНЦНС, донесено у 26. саборској седници 17. окт. 1879., јер неки чланови беху мишљења, да комисија ова треба своју да каже и о оном, што је свршено на сабору, а нема још законске моћи.

Др. Ђ. Натошевић разлаже укратко, шта га је руководио при састављању предлога и напомиње посебно промене од постојеће уредбе. Квинквенала је ставио због тога само три, јер се нигде не дају *in continuo*. Установу помоћника увео је за то, што многе општине имају нужде, да држе више учитеља, а не могу да их плаћају; али никако се не слаже са духом његовог предлога, да у ком месту буде сâм помоћник.

Поведе се подужи разговор о модусу саветовања и најпосле се сложи сва комисија у том, да сваки члан најпре истражи своје мишљење о предлогу као целини. На позив повереника шк. сав. истражују своје мишљење овако:

С. В. Поповић: Замера предлогу, да нема форму закона, има у њему појединости, које спадају у наредбу а не уредбу, исти не обухвата све одношаје, које би требало нормирати и нарочито жели, да се овом приликом поведе реч о епархијском и главном надзору, јер дотични саборски оперативни нису још потврђени, а по суштини својој спадају у ову уредбу. *М. Петровић*: Сабор је с тога желео нову уредбу, да се постави што чвршћи ослонац нашој аутономији на просветном пољу, те да не би при сваком новом кораку наилазили као до сад на тешкоће код владе. Трбало је формуловати с тога права наше конфесије на шк. пољу према држави, а не упуштати се у специјалности, које спадају у наредбе. Тада би било и мање параграфа, што би само од користи било овом закону. Овако у овом предлогу нема логичког реда, местимице се налазе противусловља и непотпуности. Држи, да би сасвим нов предлог ваљало поднети сабору, јер овај не одговара интенцијама сабора. *Ј. Настић*: Налази у предлогу нејасна одређења, али га ипак акцептује, да се дотера. *Др. Димитријевић*: Прихваћа сасвим предлог за основу саветовања, јер одговара нашим потребама. *Ј. Благојевић*: Предлог је непотпун, замера му поглавито, што у њему нема ништа о занатлијским и ратарским школама, о заводима за сирочад, глухонеме и т. д.; што би лако било подићи уз постојеће манастире. *С. Милетић*: Предлог не обухвата све што треба. *Ј. Поповић*: Предлог је не потпун и требао би да је у њему други ред. *М. Косовац*: Жали, што предлог не обухвата хуманитарне заводе, иначе се ш њим у главном слаже и држи, да је задоста одговорио цели. *А. Вараџинић*: И он види мање у предлогу и напомиње нарочито, да би и уредба за мировину требала да је као саставни део у овом предлогу. *В. Пушић*: Дели мишљење предговорника о уредби за мировину и мишљења је, да треба предлог пресуђивати обзиром на епархиј-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ску и главну управу. *Архим. И. Руварац*: Да предлог цељи одговори, требало би у њему удесити бољи распоред и попунити га.

Пошто су тако чланови генерално саслушани, позива их повереник шк. савета *др. Нагошевић*, да обратe своју пажњу појединим паређењима предлога. Читају се поједини параграфи одељка *о настави у основној школи*.

У §. 1. казује се, шта је задаћа основној школи. Пошто је то дефиниција сви су чланови тог мњења, да јој нема места у закону.

§. 2. дели се основна школа у виши и нижи течај, а скупа имају 6 разреда. Сви чланови изражују се против деобе у нижи и виши течај, јер не виде логичка узрока за то. *Др Нагошевић* разјашњује, да је то учињено ради прелаза у гимназије, у које би ученици одлазили по свршеном нижем течају. *Др Димитријевић* доказује, да закон за гимназије не показује такe обвезе за ученике; примање зависи једино од доба и пријемног испита. *Настућ* жели да се изрично каже, колико година мора свако српско дете да иде у српску школу. *Благојевић* мисли, да није нужно, да се у уредби каже, колико разреда има основна школа, него да се само рече, да основна настава траје 6 година. Треба изрично навести, да је у основној школи наставни језик: српски *са ћирилицом*. Овде узима *Пушибрк* реч, да разложи, како су скоро све државне уредбе удељиване више по немачким околностима, а најмање по нашим. У Немачкој живи народ од трговине и индустрије, а код нас је упућен на економију. Али на жалост државне институције на и школска стају у нас на пут напредовању економије, јер снагу економу одузимају. Од 6—15 година терају нас у школу, од 20 вуку нас већ у војакe, а све је то од грдне штете за земљорадњу. Он не говори овде, да ставља какав позитиван предлог, него је рад, да се овде покрене размишљање о том тако важном предмету, како би му и држава једном обратила своју пажњу. Он мисли, да би се основна настава могла проширити и на више година него 6, али да траје само по по године, а остала пола да се не закида економу. Држи такођер, да би више одговарало начину живота српског народа, кад би се настава давала у *једанпут* дневно, а не као сад подељена у два obroка.

§. 3. говори о наставним предметима. *С. В. Поповић* жели, да се предмети поређају као у §. 18. старе уредбе, а да се за Угарску дода још и мађ. језик. *Благојевић* жели, да се каже, да се осим законом прописаних предмета не сме преда-

вати никоји други предмет. *Милетић* је за то, да се може, али не без претходне дозволе, јер код њих у Земуну мора се и, пр. учити немачки. *Настук* жели, да из реда наставних предмета изостану индустријске и друге ручне радње, свакако пак да изостане домоводство, које нема никаква смисла у осн. школи. Он је потпуно убеђен на основу свог искуства, да на селу ни женски ручни рад није од никакве користи. Даље жели, да буде само *славенско читање*, а не и *разумевање*. И *арх. Руварац* је само за славенско читање. *Благојевкић* је и за *разумевање*. *Косовац* је за то, да се изрично забране луксузни радови у женским школама. *Варађанин* је мњења, да практичке поуке треба да се ставе генерално, а да се дода: по месним околностима. *Пушибрк* жели, да се реализије предају на основу читанака.

§. 4. говори о одређивању наставног плана. *Ј. Поповић*: Крајње је време, да се шк. с. озбиљно побрине за издавање књига, јер за наше околности није се показало као целесходно, да је сва школска књижевност у рукама приватних накнадника. *Ст. В. Поповић* говори о прекој потреби, да се издаду читанке, јер ове будимске, којима се служимо, удешаване су за комуналне школе. *Благојевкић* жели, да се наставни план издаје само по саслушању зборова учитељских, а да се обиђе мњење учитељских школа. *Петровић* показује, како је неоправдан такав захтев, јер они, који спремају учитеље за њихов позив, свакако ће бити и компетентни, да даду своје мњење о наставном плану за нар. школе. И *Пушибрк* мисли, да неће бити излишно мњење учитељских школа.

§. 5. наређује, да се настава даје по пропису учитељске школе и истичу се главни momenti, на које ваља пазити при настави. *Петровић* је за то, да тај § изостане. *С. В. Поповић* држи, да је тако наређење на месту у наставном плану. *Сви чланови* су за то, да изостане тај §.

§. 6. наређује, да настава отпочиње о преображењу. Више чланова говоре како је неумесно то наређење, него мисле, да треба настава да отпочиње кад и у државним школама, ако се таке налазе у месту.

§. 7. наређује, колико се сати (20—24) даје недељно настава. *Настук* хоће, да се у одређеном броју часова разуму и часови за гимнастику.

§. 8. наређује на крају сваке по године јавне испите. *Петровић* је против јавних испита, који се већином између у паралу, штетну по школу. Да би ипак школа остала у контакту са публиком, жели, да се редовно приређују две школске

свечаности, једна на св. Саву, друга на крају школске године, те да се на исте позива месна публика. *Настућ* хоће да се држи само један испит на крају године. Тако и *Благојевућ*. *Косовац* жели, да остану два испита.

§. 9. говори о недељном, великом и изванредном одмору. *Пушибрк* и *Варађанин* предлажу, да одморни дани буду среда и субота после подна. *Настућ* је за један цео дан. *Варађанин* један цео или два по подна по месним околностима. *Благојевућ* жели, да о великим празницима буде као у старој уредби. И *Пушибрк* се придружује том. *Настућ* је против изванредног одмора о већим пољским радњама и жели, да то изостане. И *други чланови* пристају уз *настићево* мњење.

§. 10. помиње унутарњи ред и рад у школи. Сви чланови мисле, да том §. није место у уредби. (Наставиће се.)

О МЕХАНИЗМУ У ШКОЛСКОЈ НАСТАВИ.

ПРЕДАВАЊЕ ПРОФЕСОРА ДРА В. ЂАКИЋА,

држано 6. априла 1880. г. у учитељском збору у Београду.

(Наставак).

Да наведем само један пример, како се учи „мала црквена историја старог и новог завета за основне српске школе,“ и то у II. разреду. Слушао сам пре неколико година на испиту, где се овако пита и одговара :

Учитељка: Кажу ти мени, о чему говори 13. глава? Али кажи ми то својим речима.

Ученица: „13. глава: стање старозаветне цркве од повратка Јудејаца из Вавилонске у своју земљу, па до рођења Исуса Христа.“

Учитељка: „Ко је Јудејце повратио из Вавилонске у њину земљу?“

Ученица: „Кир, цар персијски“ и т. д. (види у књизи под горњим насловом на стр. 20.)

Учитељка: О чему говори 4. глава?

Ученица: „О неписаном закону.“

Учитељка: „Шта је то неписани закон?“

Ученица: „Неписани или јестаствени закон је-

WWW.UMILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

сте глас Божији у нама, који нас преко разума и савести учи, шта да чинимо, а чега да се клонимо“ и т. д. (стр. 8.)

Тако се учи хришћ. наука, тако је уче ученици другог разреда основне школе, уче је деца (од 7 година), којима и сами наслови дотичних одељака морају бити чудни, јер они знају, да само људи и животиње имају главе, а у школи уче, да и књига има главе; па да бар има једну главу, можда би је које-како и схватили, — али то је чудовиште са 13 глава и више, па то се неда лако савладати!

Кад тако учитељка (учитељ) пита, онда она, пошто не зна целу књигу добро на помет, држи исту отворену пред собом, па пита из ње и прати у њој одговор очима или прстом; а при том по нека (неки) миче механично и уснама онако, како ученица (ученик) говори (као што и нека девојка зева и миче уснама онако исто, као и маказама, кад сече платно или берберин, кад шиша кога, или као што мати механично отвара и затвара уста, кад храни кашичицом своје дете, желећи да и оно отвори и затвори уста, кад треба). — А деца одговарају на сва питања, као из књиге, „читају“ на помет научене одговоре (обично сентиментално — запевајућим гласом), и то све — „својим речима,“ али „случајно“ од речи до речи онако исто, као што је у књизи штампано.

Но у овом случају нису учитељи и учитељке толико криви, колико они, који су оваке и овима сличне књижице одредили за школске књиге, као и они, који су их тако написали, необзирући се ни на каква правила педагошка.

8. У основним школама читају се *читанке*. По *правилу* представљају читанке *народну књижевност* у лепом избору и лакој облику. А да ли је тако у пракци? Није, него ту има свега и свашта и — ништа! Читанка је нека особита смеса; да је бар „меланж“

(са два састојка), ни по муке, него ту има из свију наука по нешто, и што је најгоре, ни то пије узето из *српске* књижевности, него је преведено из страних литература: ето већ само то даје повода механизму.— Но поред тога има још и чисто учитељског механизма. Неки учитељи мисле, да се сви чланци у читанци морају *редом* прелазити и да се несме ништа прескочити; а међутим распоред чланака никако неодговара распореду целе наставе у једном разреду, — и то је већ механизам. А још је гори механизам то што деца читају неке чланке по 10 и 20 пута тако, да их већ науче на памет, а често не разумеју ни једне реченице у њима, нити се учитељ (учитељка) сећа, да их задржи код сваке реченице или код сваког одеака, па да их пита за садржину, и да ову протумачи. Тако нека деца у I. и II. разреду *науче неке чланке на памет самим слушањем*, кад други читају, пре него што науче да их читају реч по реч; па кад се такво дете прозове да чита, оно гледа у књигу и показује претом у њој, али не онде, где чита, него од прилике погађа,— а *чита на памет!* А кад се запита, где је то што чита (нарочито кад погрешни негде), оно не зна да нађе. Куд ће већи механизам!

Паметан човек и говори и пише и чита само оно што *разуме*, — а од *деце* се тражи често, да говоре, да пишу и да читају и оно што не *разумеју!* Зар то није механизам? — Ту не помаже никакво извињавање, као да ће то деца с временом разумети; јер што не разумеју сад, то не ће ни после само по себи доћи, него или се не ће никако знати, или ће се дознати на други начин и другом приликом — осим школе. То је тако исто, као кад се неки стари учитељ хвали, како су његови ђаци постали министри, владике и друга велика господа, — као да је то његова заслуга!

А шта да кажем о *декламовању*? Та ту тек има

механизма — и то од првог детињства па све до зрелијих година! Ту ти *дете* (и то често и женско дете) представља јунака, и размахује рукама, као Краљевић Марко тешком топузином; или представља духовно стање матере, којој је дете умрло; или представља ајдуке (разбојнике) и њихова грозна дела; или представља борбе и патње, болове и муке и самртне издисаје рањеног војника (н. пр. Црногорца); или представља можда чак и љубавна осећања, разне страсти и духовне потресе и т. д. Све то представљају *деца* (мања и већа) — која од свега тога ништа или готово ништа *не разумеју*, јер такво што нису никад ни видела, нити на себи искусила. За децу је то све *шала* и игра; и ако се и дресирају тако, да нешто кажу и озбиљно и тужно, за њих је то шаљиво и весело. Кад дете декламује, како је Краљевић Марко погубио 12 Арана и одсекао 12 глава, њему је то тако исто, као да је оно посебло толико — купусних главица, — оно при том баш ништа неосећа. —

Тако дресирана деца, што се виђају највише на св. Саву и о песнитима, како млате рукама десно и лево, горе и доле, и како их међу на прса или на главу, како дижу очи к небу и како их спуштају к земљи, како намрште чело и навуку обрве, како лупају ногама и како се клањају — личе ми на дресираног мајмуна, који на „верклу“ тако исто извесне покрете чини, и то — разуме се — не по својој жељи и наклоности, као ни деца, него по туђој команди. — Све то није ништа друго него прости механизам и неприродна дресура! *Васпитавање* то за цело *није*, јер *то нити развија разум, нити пријања за срце, нити челичи карактер.*

9. *Српски језик* ставља се такође међу најважније предмете у основној школи. Матерњи језик знају деца још од куће, па ту бар — може се помислити — не може бити механизма при учењу. Но на жалост има

и ту много механизма. При учењу *граматике*, а нарочито при мењању именица, глагола и других делова говора, као и при граматичком анализењу у читанци — има толико механизма, да је тај предмет деци *најдосаднији*, а уједно и *најтежи*, јер се почиње већ у I. и II. разреду, и то без довољне *приправе*, која се даје у *разговору* између учитеља и ученика, и у растављању истог поступно на мање делове, а све без употребе граматичких назива. Психолог зна, какав је и колики је то духовни процес, док се дође само до појма о општим именицама, — а међутим учитељ тражи то од деце већ у I. разреду (дакле у 7. години)! Ту је механизам неизбежан, — и тако га има у многим другим приликама (а нарочито још у писменим саставима.)

10. Осим матерњег језика учи се у основној школи још *црквено-словенски језик*, и то у свима разредима. Да није због практичне употребе у *цркви* — овај се језик не би учио у основној школи, у којој се по правилу учи само матерњи језик; — а овако мора бити механизма и при учењу тога предмета, и готово се не да ни избећи, јер он је везан за тачно одређену садржину, а ова није удешавана за децу, него за одрасле хришћане. Али може се тај механизам бар у многоме смањити, и то зависи од учитеља. Има доста учитеља, који се не труде много око тога, него они имају пред очима само тачно усмено репродуковање молитава на црквено-словенском језику и *течно читање* црквено-словенских књига, а на *разумевање* онога, што се говори и чита, не полажу никакве важности, — и ту је механизам потпун: деца говоре нешто, као папагаји, без разумевања и без осећања, и то је за њих без икаква смисла и без икакве цели, — а тим се уједно профанише (обесвећује) и сама садржина предмета.

(Свршиће се.)

WWW.UNILIBS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(На писменом испиту о учитељској способности у Сомбору) имали су кандидати и кандидаткиње да реше ове задаће, и то из српског језика: Свети Сава, први просветитељ српски и његов рад за цркву, народ и књижевност српску — из математике: а) 1. јан. почне А са 100 фор. неки посао; 1. марта придружи му се Б, 1. маја В, 1. септ. Г, а 1. нов. Д. На крају године деле добит на једнако. Колико су били уложили Б, В, Г и Д? — б) Колико камата донесу 395 ф. по 3½% за 3 године и 4 месеца? — в) Колики је притисак стуба од камена пешчара на његову подлогу, кад је висина тог стуба 9·6 м., а његов пречник 0·9 м. (Спец. теж. пешчара 2·35).?

(Главни надзорник српских школа) др Ђ. Натошевић, бавећи се поради испита о учитељској способности у Сомбору, присуствовао је и годишњим испитима у основним школама и походио је и вишу дев. школу.

(На накнадном течају маџарског језика у Баји) за оне учитеље, који не знају маџарски, предаје на српском језику учитељ веџбаонице уз тамошњу држ. пренарандију г. Криштоф Бочкаји, а на немачком г. др Самујило Барч, управитељ бајске пренарандије.

(Школе у Босни). Градска капетанија у Загребу издала је на позив босанске владе оглас, којим се навешћује, да ће се у току ове године отворити више школа у Босни, али да ће се учитељска места на тим школама попунити подофицирима, који ће добивати осим слободног стана и врта годишњу субвенцију од 150 ф. О уређењу тих школа и о оспособљењу компетената, које се у огласу помиње, не налазимо ништа поближе у званичном акту. — У исто доба се јавља, да се главар земаљске владе у Босни обратио на хрватску владу молбом, да позове свеучилишног професора Фр. Петрачића и кр. земаљског шк. надзорника Јос. Павца, да се изјасне, јесу ли вољни и под којим уветима да пропутују ових ферија кроз Босну и Херцеговину, те да проуче стање тамошњег школства и да на основу тога ставе предлоге и истакну начела, по којима би требало устројити школство у Босни и Херцеговини.

(У женском институту на Цетињу) био је 5. јуна годишњи испит. Ученице су показале врло добар успех у свима предметима и Њихова Височанства књаз и књагиња, која присуствоваху испиту, изразила су вредној управитељици гђци На-

дежди Пацевић као и целом учитељском особљу своје особито задовољство и признање (Г. Ц.)

(Учитељску скупштину за подручје вировитичке поджуаније) сазвало је кр. надзорништво за пучке школе у Осеку за 3., 4. и 6. авг. п. р. т. г. у трговиште Воћин. У расправном програму налази се и ово питање: „Што је узроком, да школска младеж по сели куње и како би се клетва школом искоренити могла?“ — Исто надзорништво сазвало је и *учитељску скупштину за град Осек и осечку поджуанију* за 28., 29. и 30. септ. п. р. т. г. у Осек. На овој скупштини држаће једно практично предавање учитељ даљски г. Спасоје Дедић и то о усменом и писменом решавању рачунских задатака за сва 4 разреда народне школе.

(Бечки педагогјум,) којим управља Дитес, намерава градско заскупништво у Бечу да укине.

(У народним школама у Бечу) раде свега 1533 учитељских сила и то: 849 учитеља, 354 учитељице, 109 обртних учитељица и 146 вероучитеља.

(Збор шајкашких учитеља у Ковилу. Свршетак.) Јанковић је замерао, што предаване лекције нису бар приближне добу године, као што наставни план прописује, него су предаване лекције из времена првих месеца школске године. Исао је, да се ово за правило равнања за напред усвоји, и да се утврди, да сваки предавач пре критиковања исказе своја начела и начин којих се и зашто придржавао при предавању и да саопшти изворе којима се за дотично предавање користио, како би се можда неке приметбе говорника избегле. Предлагао је, да критичари могу само по једаред о једном предавачу говорити а не овако безкрајно, а предавач да има последњу реч у одбрану свога предавања. Ваљало би да се и оцена предавања изрече. Предлози ови нису у претрес узети ни на гласање стављени, ваљда због строгог отписа школског надзорништва. — Затим је прочитан отпис шк. надзорништва, који је напред поменут и то на мађарском, на на српском језику. Због строгог отписа није председник допустио, да се какве жалбе и приговори чине. Четврти збор шајкашких учитеља заказан је и биће у Жабљу октобра. Осим лепог броја публице присуствовао је збору тителски срезки начелник Светислав Николић.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

23. *Pedagogija* I. dio Uzgojoslovje sastavio *Stjepan Basariček*. (Свршетак.)

Прочитавши брижљиво ову ваљану књигу, у целисти је препоручујем за читање и студију учитеља, свештеника и родитеља, премда не могу никако одобрити баш са хришћанског гледишта оно што писац у §. 98. тврди, да није наине потребно да се младеж у народним школама дели по конфесији држећи „да се васпитањем у вероисповедним школама уврежује међу једнокрвном браћом неповерење а кадшто и мржња, која је у противности с главном сврхом узгоја, те се никако нема подпомагати и одржавати већ у супрот сузбијати и задрјечавати“.

Ако је истина да је религиозно морално васпитање народа главна цјел наставе у народној школи; ако стоји то што писац признаје на стр. 207., да немају право они, који хоће да се у школе уведе обука у опћој религији, јер „школска обука може бити само усцјешна и користна, ако се довађа у одношај са животом т. ј. с оним што је дјете научило и искусило;“ и ако се признаје да је „у народној школи најзгоднија она религија, с којом се дјете упознало у родитељском дому;“ то из тога свега јасно сједи, да је народна вероисповедна школа за васпитање младежи хришћанске а особито православне српске младежи далеко боља и целисходнија него назови пучка или комунална школа, какве су сада у Хрватској и у бившој војничкој Крајини; јер у таким школама на жалост наша православна српска деца у највише случајева сматрају се за пасторчад и оно што је по вери наше, запоставља се и показује се као ниже и лоше од туђега, те тим се у опасност ставља религијска свест и право религијско морално васпитање деце наше. Дочим српска вероисповедна школа једино је кадра децу нашу српску ваљано васпитати, да своје љубе а туђе поштују.

Уз ово са нашег српског гледишта има се приметити, да су многи називи у овој књизи другчије употребљени, него што их ми Срби зовемо. Тако „васпитање“ зове се *узгој*; „наука о васпитању“ *узгојословје*; „осећај“ зове се *осјет*; „чула“ *осјетила*; „представа“ свуда се зове *предочба*; „уплив“ *дојаи* и т. д. Са оваких назива тешко ће бити многим српским читаоцима ову ваљану књигу разумети, и њоме се како ваља користити. Иначе је језик у књизи добар и чист.

Према томе ми ову књигу српском учитељству као ваљану препоручујемо. Она се набавити може у Загребу код хрв. педаг. књижевног збора, а цена јој је 1 ф. 60 н.

Н. Ђ. Вукићевић.

24. *Употреба руске рачуњалке у основној школи.* Упутство за народне учитеље. По немачком израдио *Мита Нешковић*, учи-

тељ. У Н. Саду, издање српске књижаре браће М. Поповића 1880. С. 27. Цена 15. н.

Истом у 11. бр. поменули смо, како се жив рад развија у нас у последње време на пољу рачунске наставе, а ево пред нама опет једне књижице, која је посвећена тој настави. У њој се упућују учитељи, како ће да употребљују рачунаљку, па да им настава уроди добром плодом. Изреком се навађају постуници, који не ваљају и који једини могу бити повод, ако гдеко не одаје рачунаљци ону важност, коју она у истини има. Примери су разговетно илустровани са 15 слика. На с. 17. стоји: „у производу“ уместо у „збиру.“ Књижицу ову препоручујемо особито учитељима 1. и 2. разреда.

Р А З Н О.

(*Саборски одбор*) сазват је за 30. јуни у Карловце.

(*Књижевне вести*). Накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву изађоше ове нове књиге: „Српске народне пјесме старијег и новијег времена скупио Владимир Красић. Књига прва.“ и „Историја руске књижевности новијег доба. С рускога од Јов. Поповића.“ — Трошком славенског благотворителног општества у Петрограду изишао је ових дана речник руског и српског језика (Русеско-сербскій словарь). Цена му је 2 рубље. — Изашла је „Певанија Змај-Јована Јовановића. Свеска седма.“ Цена 65 н. Ово ремек-издање нашег првог песника нека је што топлије препоручено. Издаје га српска књижара браће М. Поповића у Н. Саду. — Од јула о. г. почеће да излази у Н. Саду лист за школку омладину под насловом: „*Невен чика Јовановић*.“ Издавалац је Арса Пајевић, а уредник наш славнопознати песник *др. Ј. Јовановић*. „Невен“ ће излазити двапут на месец на великом табаку у формату „Радована“, а биће богато украшен илустрацијама. До краја године му је цена 2 ф. — У Београду је изишла књига: „Социјализам и радничко питање с немачког од С. П. Б.“ Дело ово побија и износи на ругло социјалистичне проповеди о уређењу света.

(*Друштво св. Стевана првог краља угарског у Будапешти*) за 32 године свог опстанка издало је и растурило по народу 8,500.000 примерака књига, а само једне једине 1879. године издало је то друштво множину поучних књига у 464.000 примерака. Књиге су ове понајвише за школу и народ удешене и написане у духу вере и моралности. Примас, митрополити и остали богати прелати, великаши и свештенство римско у Угарској силне новце поклањају овом друштву и заједничком

се снагом старају, да оно што више корисних књига издаје и јефтином ценом по народу растурује. И други суседни народи имају такова корисна друштва, као што је св. јеронимско у Хрвата и друштво св. Мохора међу Словенцима. Желити би било да и код нас свештеници и сви родољуби срцу приме ваљани предлог вреног нашег писца г. Ст. В. Поповића, који је стављен у овогодишњем „Орлу“, на да се својски заузму, да се по предлогу том и у нас што скорије друштво св. Саве оснује, које би корисне ваљане књиге српске за народ издавало и јефтином ценом здраву душевну храну народу нашем пружало. (В.)

(*Најбољи папир за штампу*) је папир жућкаст (шамоа). Такав папир најмање шкоди очима и из тог узрока препоручен је не давно из Француске, а сад се већ све више тражи и у аустријским папирним фабрикама. На таком папиру штампан је јубиларан списак издања књижаре браће Јовановића у Панчеву, а штампа се и „Здравље“, лист за лекарску поуку народу, што га овде у Сомбсру издаје честити лечник Др М. Јовановић-Батут. Ради штедења очију препоручује се у најновије време, да се у место штампарског црнила узима зелена боја. На тај начин штампају се већ једне новине у сев. Америци.

(*На што је митологија добра?*) На то питање одговара се у програму једног приватног женског института у Пешти овако: „Из митологије треба ученице бар толико да науче, да могу да разуму модерне оперете“.

(*Кошут и школе*). У Пешти је недавно изишао на добротворну цељ свечани лист „Tavaszk“ (пролеће), у који је Кошут уписао ове лепе речи, које би, као што „Hrv. učit.“ примећује, требали Маџари добро да запамте: „Домаће је огњиште а не школа храм народности; мајка је свећеница, која не пушта, да се угаси весталинска ватра и гдегод наставни језик ступи у опреку с језиком породице, тамо увек губи школа“.

(*Одбор за пренос тела и подижуће споменика дру Божидару Петрановићу*) образовао се у Задру. Врстан овај српски књижевник умр'о је г. 1874. у Млецима, а сад треба да му се мртво тело пренесе у Шибеник, у његово родно место. Поминути одбор позива све родољубе, да прилогом притеку, да се то пренашање што сјајније обави. Прилоге треба слати уреднику „Српскога листа“ у Задар.

(*Коштарова столодишница*). Ове године навршује се 23. авг. по рим. 100 година, како се родио велики словенски научњак Јернеј Копитар у Репњем близу Љубљане. Словенци се спремају, да прославе спомен свог заслужног земљака. Копитар

није био заслужан само за Словенце, него и за нас Србе, пошто је својим упливом много допринео томе, да Вук Караџић постане писац, којим се праведно дичи наша књижевност.

(*Васпитање у Турака*). Дело „Путовање по новој Србији“, што га пише Сретен Ј. П., а издаје књижара браће Поповића у Н. Саду пуно је веома занимљивих бележака о старом Београду. Међу осталим помиње се за негдање турске београдске грађане (ерлије), како су били пуни такта и предусретљиви. „Требало је онда бити, па видети њихову децу, како мирно иду из школе, без цаке и ларме. Али Турци су имали по свима малама своје „стараоце младежи“ или као што их они зваху „џанбабасе“. Ови су обилазили своје мале (квартове) и пазили су на морал и како се владају школска деца и мајсторски шегрти и калфе, па због тог је у њих још из детињства добро поведење служило за углед, те их је пратило до старости“.

(*Г. Марко Бикар*), познати родољуб у Сомбору, сећа се сваке године добре српске деце. И ове године послао је управи основних школа у Сомбору 24 одабраних књижица, да се њима даривају ученици и ученице, који на годишњем испиту покажу најбољи успех. Живео!

(*Дар народном музеју у Београду*). Гђца Катарина Ивановићева, српска уметница из Столног Београда у Угарској, поклонила је до сад народном музеју 15 ком. разних својих слика. Све те слике су у златним оквирима и од знатне уметничке вредности. Сlike су махом врло велике. Али гђца Ивановићева није се зауставила само на овом поклону. Желећи, да се њене слике а особито оквири одржавају увек у добром стању, понудила је она српској влади 1000 ф., да се одатле образује фонд, из кога ће се интерес употребљавати на оправку слика и оквира. Ово ће бити нужно да се чини сваких 30—50 година. За то време имају се интереси капиталисати. Што претекне по извршеној првој оправци и позлати, може управа музеја употребити на друге потребе музејске. Српска влада примила је са захвалношћу понуду честите родољупкиње, која је и у мору туђинства сачувала свест и понос народни.

(*Није истина, да је краљ Вукашин убио цара Уроша*). Тако доказује на основу наших најстаријих летописа у 3. књ. „Годишњице Николе Чупића“ учени архимандрит Иларион Руварац. Он наводи шта више, да је цар Урош преживео краља Вукашина. О истој теми расправља у истој књизи „Годишњице“ и проф. Љ. Ковачевић. И он доказује, да је цар Урош умро природном смрћу 2. дец. 1371. год., 67 дана после погибије Ву-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

кашинове. Тврђења ових наших научењака не осташе међутим неоспорена. Као погрешна прогласио их је Рус Владимир Качановски у својој расправи, коју је држао 12. маја т. г. у сједници филолог. хистор. разреда југославенске академије у Загребу. Свакако ће ова научна размирица расветлити један тавањ лист наше повеснице.

Н Е К Р О Л О Г.

16. јуна сахрањена је у Новом Саду *Катарина Димитријевића*, жена простог реда ал' будне свести и пуна родољубља. У свом последњем завештају оставила је фондovima „српске велике гимназије“ и „српске више девојачке школе“ сваком по 500 ф. Омладина из оба завода отпратила је своју добротворку до вечне куће. Вечан јој спомен међу нама!

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Приликом министарске промене у Србији одступио је досадањи министар просвете Стојан Бошковић, а на његово је место дошао Алимџије Василевић.

Драгиња Стокина, сврш. приправница сомборска, постављена је за учитељицу девете класе 3. и 4. раз. женске школе у Зајечару.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Чоки. Плата је 200 ф., 3 ланца земље, 20 пож. жита и 20 јечма или кукуруза. Рок до 20. јула. Молбенице се шаљу цркв. шк. одбору у Чоку.

— Тражи се учитељ у Златици. Наставни је језик српски и мађарски. Плата је 300 ф., 12 к. м. дрва и слободан стан. Рок до 15. јула п. р. Молбенице управљене на министарство просвете шаљу се управном одбору краповске жупаније у Лугош.

— Поново се тражи учитељ у Батти. Плата је 120 ф. у готовом, 7 Хл. жита, 5 Хл. јечма, 5 јут. ораће земље, 23 ф. за огрев, 10 акова кључка и 5 ф. као перовођа цркв. општине. Од венчања и вел. укупа по 1 ф., од малог погребња и парастоса по 50 н. и слободан стан са бантом. Даље је цркв. општина намерна да купи учитељу на ужитак осим горевзначене плате још 12 јут. земље, чим за то добије дозволу од епарх. власти. Рок до 1. авг. Молбенице се шаљу г. Ђ. Јанковићу, пароху у Батту. п. п. Erd, Fehér-megye.

— Поново се тражи учитељ у Збегу, предграђу сент-андрејском. Плата је 300 ф., 4 хв. дрва, 2 ланца земље и слободан стан. Рок до 1. авг. Молбенице се шаљу шк. одб. српско правосл. општ. у Сент-Андреју.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Добили смо на оцену дело „Ане Стацковићеве идеалисткиња“, али рецензије таквих дела не спадају у програм овог листа. — Молимо госпoду, која нису добила који број, да нам у рекламацији тачно означе, који број желе, да им пошаљемо. Иначе им препоручујемо, да се увек пре распитају на пошти, јер одовуд се сваком лист уредно експедије.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS